

**HORISONTAALISEN
MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN VUODEN 2006
VUOSIKERTOMUS**

Manner-Suomi

**Maa- ja metsätalousministeriö
1.6.2007**

HORISONTAALISEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN VUODEN 2006 VUOSIKERTOMUS

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Toimintaympäristö	3
2.1. Yleinen toimintaympäristö	3
2.2. Maatalouden toimintaympäristö	4
2.3. Tukijärjestelmät vuonna 2006	4
3. Horisontaalinen maaseudun kehittämisohjelma	6
3.1. Luonnonhaittakorvaus	6
3.2. Maatalouden ympäristötuki	6
3.3. Ohjelmanmuutos vuonna 2006	8
4. Ohjelman toimeenpano vuonna 2006	9
4.1. Toimeenpanon aikataulut	9
4.2. Kansalliset säädökset	9
4.3. Viljelijöille lähetetty hakumateriaali	10
4.4. Koulutus	10
4.5. Valvonnat	11
4.6. Tietojärjestelmät	13
4.7. Maksatukset	16
5. Ohjelman seuranta ja arviointi	17
5.1. Seuranta	17
5.2. Arviointi	18
5.3. Toimenpiteiden toteutuminen tavoitteisiin nähden	18
5.4. Johdonmukaisuus yhteisön muihin politiikkoihin nähden.....	20
6. Toimeenpanon kehittäminen ja ohjelman muutostarpeet	20
6.1. EU- tarkastukset	21
6.2. Hallinnon näkökulma	21
6.3. Viljelijöiden näkökulma	22

Liitteet

1. JOHDANTO

Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1257/1999 mukainen Suomen horisontaalinen maaseudun kehittämisohjelma kattoi Manner-Suomessa kaudella 2000 - 2006 osarahoitettavat luonnonhaittakorvauksen ja maatalouden ympäristötuen tukijärjestelmät sekä ohjelmakaudella 1995 - 1999 tehtyjen luopumistuki- ja pellonmetsityssitoumusten ohjelmakaudelle 2000-2006 aiheutuneet maksatukset. Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman kokonaisrahoitus koko ohjelmakaudelle oli 5288,52 meuroa (EMOTR-T:n osuus 2106,20 meuroa).

Horisontaalista maaseudun kehittämisohjelmaa täydensivät Suomen tavoite 1 -ohjelmat, jotka rahoitettiin EMOTR:n ohjausosastosta, ja alueellinen maaseudun kehittämisohjelma, jota toteutettiin tavoite 1-alueiden ulkopuolella. Ahvenanmaalla toteutettiin omaa erillistä maaseudun kehittämisohjelmaa.

Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman toimeenpano käynnistyi täysipainoisesti heti ohjelmakauden alussa. Viljelijöiden ja alaisen hallinnon kouluttaminen uusiin järjestelmiin aloitettiin välittömästi suunnitelman valmistuttua. Koulutus jatkui vuosittain alaisen hallinnon tukihakukoulutuksena ja valvontakoulutuksena. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan virkamiehet osallistuivat useisiin muihin koulutustapahtumiin ja neuvotteluihin.

Tässä kertomuksessa kuvataan horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanon vaiheet vuonna 2006 sekä tilanne vuoden ja samalla koko ohjelmakauden lopussa.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1. Yleinen toimintaympäristö

Talous

Suomen bruttokansantuotteen määrä kasvoi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 5,5 prosenttia vuonna 2006. Bruttokansantuote oli 168 miljardia euroa ja asukasta kohti 31 996 euroa. Ennakkotiedot perustuvat 10.5.2006 mennessä käytettävissä olleisiin tietoihin vuoden 2006 talouskehityksestä.

Alkutuotannon määrä laski yhden prosentin edellisestä vuodesta. Maatalouden osuus BKT:sta oli 1 % vuonna 2006, kun se vielä vuonna 1990 oli 3,6 %. Maatalous on kuitenkin kiinteästi kytköksissä muuhun elintarvikesektoriin, ja koko elintarvikesektorin osuus BKT:sta onkin huomattavasti perusmaatalouden osuutta suurempi.

Väestö ja työvoima

Väestön kokonaismäärä Manner-Suomessa oli vuoden 2006 lopussa 5 250 032 henkilöä. Manner-Suomen väkiluku kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 39 951 henkilöä. Keskimääräinen väestötiheys oli 17 asukasta neliökilometriä kohti. Useimmilla maaseutualueilla väkiluku on jo pitkään laskenut ja näyttää laskevan edelleen. Toisaalta suurehkojen keskusten läheisellä maaseudulla on kymmeniä kuntia, joiden asukasluku kasvaa. Suomen maaseutualueilla asuu noin 2 miljoonaa suomalaista.

Työttömyysaste oli vuonna 2006 Tilastokeskuksen työvoimatilaston mukaan 7,7 prosenttia. Työllisyysaste oli 68,9 prosenttia.

2.2. Maatalouden toimintaympäristö

Maankäyttö

Manner-Suomen maapinta-ala oli vuoden 2006 lopussa 30,3 miljoonaa hehtaaria. Siitä metsätalousmaata oli 26,2 miljoonaa hehtaaria eli 86,5 % maa-alasta. Vuonna 2006 käytössä olevaa maatalousmaata oli 2,3 miljoonaa hehtaaria, mikä oli 7,6 % koko maa-alasta. Muu maa-ala eli vajaa 1,8 miljoonaa hehtaaria oli rakennettua ympäristöä, teitä, viljelemätöntä maatalousmaata ja muuta maan erityiskäyttöä.

Maatilaprofiili

Vuonna 2006 tukia myönnettiin 69 442 tilalle. Näistä tiloista myönnettiin horisontaaliseen maaseudun kehittämissohjelmaan sisältyvää luonnonhaittakorvausta 64 290 tilalle ja ympäristötukia 62 898 tilalle. Tukea saaneista viljelijöistä 50 % oli 40 - 55-vuotiaita. Alle 40-vuotiaiden osuus oli 19 %.

Ohjelma-alueella tukia saaneista tiloista oli peltokasvien viljelyyn erikoistuneita tiloja 39 790 kappaletta ja puutarhatuotantoon erikoistuneita tiloja 2 227 kappaletta. Maidontuotantoon oli erikoistunut 15 146 tilaa, naudanlihan tuotantoon 3 689 tilaa, sikatalouteen 2 994 ja siipikarjankasvatukseen 938 tilaa. Muut maatilat harjoittivat edellä mainittujen tuotantosuuntien yhdistelmiä tai olivat erikoistuneet muuhun tuotantoon.

2.3. Tukijärjestelmät vuonna 2006

Maatalouden tukijärjestelmät Suomessa vuonna 2006

Suomen maatalouden tukijärjestelmien perusta muodostuu yhteisen maatalouspolitiikan mukaisista tukimuodoista. Niistä keskeisimmät ovat EU:n kokonaan rahoittama tuotannosta irrotettu tilatuki ja muut suorat tuet sekä EU:n osarahoittamat luonnonhaittakorvaus- ja maatalouden ympäristötukijärjestelmät. Kansallisen tukijärjestelmän tavoitteena on täydentää EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisia tukijärjestelmiä, turvata maatalouden toimintaedellytykset eri tuotantosuunnissa ja alueilla sekä edesauttaa maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä.

EU:n suorat tulotuet

Vuoden 2003 yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen mukainen tuotannosta irrotettu tilatuki otettiin Suomessa käyttöön vuonna 2006. Tilatukijärjestelmä toteutetaan Suomessa ns. aluemallina, jossa viljelijän tukioikeus muodostuu alueellisesta tasatukiosasta ja tilakohtaisesti määräytyvästä lisäosasta. Lisäosia on muodostettu naudanlihan-, maidon-, tärkkelysperunan- ja sokerijuurikkaantuottajille. Osa (8 %) tilatuen kansallisesta enimmäismäärästä käytetään tuotantoon sidottuihin tukiin. Näitä ovat sonni- ja härkähäpalkkio, uuhipalkkio, timotein siementuotannon tuki sekä neuvoston tilatukiasetuksen (EY) N:o 1782/2003 artiklan 69 mukaiset tuet eräiden peltokasvien ja naudanlihan tuotannolle.

Muita suorien tukien järjestelmään kuuluvia tuotantoon sidottuja tukia ovat tärkkelysperunan tuki, energiakasvien tuki ja valkuaiskasvipalkkio. Kuivattujen rehujen sekä kuitupellavan ja hampun jalostajille voidaan maksaa jalostustukea.

Kansalliset tuet

Kansalliset tuet muodostuivat Etelä-Suomen kansallisesta tuesta, pohjoisesta tuesta, ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta sekä muista kansallisista tuista (mm. perunantuotannon ja siementuotannon kansallinen tuki).

Pohjoiseen tukeen käytettiin 53 % kansallisesta tuesta vuonna 2006. Etelä-Suomen kansalliseen tukeen käytettiin noin 16 %, ympäristötuen kansalliseen lisäosaan 9 %, luonnonhaittakorvauksen kansalliseen lisäosaan 20 % ja muihin tukikohteisiin 2 %. Kansallisesta tuesta kohdistui tukialueille A ja B noin kolmannes ja loput kaksi kolmannesta kohdistui C-tukialueille.

Maaseudun kehittäminen

Luonnonhaittakorvausjärjestelmä on Suomelle varsin keskeinen tukijärjestelmä. Luonnonhaittakorvauksia maksetaan viljelijöille horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisesti alueilla, joilla luontaiset olosuhteet ovat epäsuotuisat maatalouden harjoittamiselle. Korvauksen tavoitteena on ylläpitää asuttua ja hoidettua maaseutua sekä ympäristönäkökohdat huomioon ottavaa maataloustuotantoa. Luonnonhaittakorvaukset ovat myös merkittävä osa maatalojen perustoimeentuloa. Suomen EU-jäsenyyden alkuvuosina luonnonhaittakorvaukseen oikeutettu alue kattoi 85 prosenttia Suomen peltoalasta. Vuodesta 2000 alkaen myös eteläisin Suomi on kuulunut korvauksen piiriin. Samalla korvaus muuttui peltohehtaareiden ja/tai kotieläinyksiköiden perusteella maksettavasta tuesta yksinomaan peltoalaperusteiseksi. Tällöin tukeen liitettiin myös ympäristöehtoja. Näiden ehtojen valvonasta on muodostunut uusi yhteistyömuoto maatalous- ja ympäristöviranomaisten välille.

Maatalouden ympäristötukea maksettiin vuonna 2006 horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisesti. Maatalouden ympäristötukijärjestelmä muodostuu perus- ja lisätoimenpiteistä sekä ympäristötuen erityistuki-muodoista. Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on säilyttää ja parantaa maan tuottokykyä, pienentää ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta, vähentää torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvia riskejä, huolehtia maatalousaluiden luonnon monimuotoisuudesta sekä hoitaa maaseutumaisemaa. Ympäristötukijärjestelmän erityistukien avulla turvataan lisäksi arvokkaiden perinnebiotooppien, niiden luontotyyppien ja eliölajiston sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Samoin niillä estetään suomalaisiin alkuperäisrotuihin kuuluvien eläinten kuoleminen sukupuuttoon ja varmistetaan mahdollisimman laajan geneettisen perimän säilyminen. Ympäristötuki auttaa viljelijää myös sopeutumaan tiukkeneviin ympäristönsuojeluvaatimuksiin. Tuki kannustaa jatkamaan viljelyä, tuottamaan laadukkaita ja puhtaita elintarvikkeita sekä osaltaan myös ylläpitämään elinvoimaista maaseutuympäristöä.

Horisontaalinen maaseudun kehittämisohjelma toteutui yli menoarvioiden. Vuosikertomuksissa menoarvioksi esitettiin 1 661 miljoonaa euroa. Toteutuma oli 1 975 miljoonaa euroa. (Ks. s. 17)

Alueellisen maaseudun kehittämisohjelman (ALMA) tukien maksaminen päättyi 30.9.2006. ALMA-ohjelma toteutui kesällä 2006 muutettuun rahoituskehikseen nähden 100 %:sti. 16.10 - 31.12.2006 aiheutuneet ALMA-ohjelman maksut siirtyivät korvattaviksi maaseuturahastosta. Siirtyvä julkisen kokonaisrahoituksen määrä oli noin 3,4 miljoonaa euroa (sisältäen EU:n, valtion sekä muun kansallisen julkisen rahoituksen). EMOTR:n tukiosaston rahoitusosuus oli noin 1 miljoonaa euroa.

30.6.2006 mennessä ALMA-ohjelman avulla edistettiin yhteensä noin 7 500 uuden työpaikan (htv) syntymistä. Näistä naisten osuus oli noin 41 % eli noin 3076 htv:a. Uusia yrityksiä oli toteumatietojen perusteella syntynyt yhteensä noin 2700 kpl, joista naisten perustamia yrityksiä oli 823 kpl (30 %). ALMA-ohjelma tavoitteeksi asetetut elinkeinojen monipuolistaminen, talouden vahvistaminen sekä väestön hyvinvoinnin, työllisyyden ja palvelujen parantaminen tavoitteet toteutuivat myös varsin hyvin samoin kuin ohjelman ympäristölliset tavoitteet: Ohjelmassa tuettiin yli 4500 ympäristövaikutuksiltaan positiivista hanketta. Tasa-arvoa edistettiin tukemalla yhteensä yli 7 400 tasa-arvoa edistävää hanketta. Väestörakenteen vinoutumista ja väkiluvun vähenemistä ei ole

pystytty estämään, mutta ALMA-alueella harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestörakenteen ja -määrän kehitys on ollut hieman asetettuja tavoitteita positiivisempaa.

Suomessa EU:n osarahoittamien rakennerahasto-ohjelmien (tavoite 1- ja 2-ohjelmien sekä tavoite 3-ohjelman ja elinkeinokalatalouden rakenneohjelman) ja ns. yhteisöaloiteohjelmien toteutus ja tukien maksaminen jatkuvat vuoteen 2008. Myös kansallisten POMO+-ohjelman ja Etelä- ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (ELMA) toteutus ja maksaminen jatkuvat samaan tapaan kuin rakennerahasto-ohjelmissakin.

Tavoite 1-ohjelmissa ovat käytössä pitkälti samat maaseudun kehittämisen välineet kuin ALMA-ohjelmassakin. Ohjelmiin sisältyy niin maatalouden ja metsätalouden kuin muitakin maaseudun kehittämishankkeita. Tavoite 1-ohjelmat on laadittu Suomessa kahdelle alueelle, Itä- ja Pohjois-Suomeen, ja ohjelmien tavoitteiksi on asetettu mm. alueilla toimivien yritysten kilpailukykyyn lisääminen. Tavoite 1 -ohjelmien tukien maksaminen jatkuu vuoden 2008 puoliväliin asti.

LEADER+ -yhteisöaloiteohjelmaa on toteutettu paikallislähtöistä maaseudun kehittämistä korostaen. Ohjelman ovat toimeenpanneet siihen valitut 25 paikallista toimintaryhmää. Toimintaryhmässä ovat mukana maaseudun asukkaat, paikalliset yhdistykset ja alueen kunnat. Ohjelmakaudella 2000-06 koko Suomi on ollut toimintaryhmätyön piirissä. Niillä alueilla, joilla ei ole LEADER+ -ryhmiä, toimintaryhmien hankkeita on rahoitettu ALMA- ja tavoite 1 -ohjelmista. ALMA-ohjelman toimintaryhmiä on 20 ja tavoite 1-ohjelman ryhmiä kuusi. Lisäksi kansallisesti on rahoitettu seitsemän POMO+-ryhmää.

Vuonna 2006 maksetut viljelijätuet

Taulukossa 1 esitetään ohjelmakauden 2000 - 2006 toteutuneet maksatukset maatalouden eri tukijärjestelmien osalta. Luvut kuvaavat kalenterivuoden aikana maksettuja tukia eli sisältävät osin myös edellisen vuoden tuotantoon kohdistuvia tukia. Esimerkiksi ympäristötuen kansallinen lisäosa maksetaan kokonaisuudessaan tuen myöntämistä seuraavan kalenterivuoden alussa.

Taulukko 1. Maksetut maatalouden tuet vuosina 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 ja 2006.

Maksettu milj. euroa	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
CAP-tuet	389	435	443	447	455	470	633
Luonnonhaittakorvaus	414	418	422	422	424	421	420
Ympäristötuki	276	281	283	288	295	290	295
Kansalliset tuet	573	572	595	594	621	622	601
Maa- ja puutarhatalouden tuet yht.	1 652	1 706	1 743	1 752	1 795	1 803	1 949
- josta EU:n osuus	670	720	731	742	753	751	868

3. HORISONTAALINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMA

3.1. Luonnonhaittakorvaus

Koko Suomen kuulumisen luonnonhaittakorvaukseen oikeuttavaksi alueeksi on merkittävä asia Suomelle, koska luonnonhaittakorvaus muodostaa epäsuotuisilla alueilla huomattavan osan maatilojen perustoimeentulosta. Perustoimeentulon turvaaminen on tuotannon jatkamisen ja investointien perusedellytys koko maassa. Järjestelmän toteuttamista yksinkertaisti merkittävästi luonnonhaittakorvauksen muuttuminen kokonaan pinta-alaperusteiseksi. Luonnonhaittakorvauksessa on nykyisin selkeä kytkeä ympäristöasioihin ja korvaus osaltaan edistää kestävä kehityksen toteutumista ja erityisesti ympäristön kannalta kestävä maatalouden jatkumista pohjoisissa, tuotannon harjoittamisen kannalta epäsuotuisissa olosuhteissa. Maatalouden jatkuminen varmistaa maaseudun elinvoimaisuutta sekä hoidetun kulttuurimaiseman ja runkoasutuksen säilymistä.

3.2. Maatalouden ympäristötuki

Ympäristötukijärjestelmä jakautuu kaikille järjestelmään sitoutuville viljelijöille pakollisiin perustoimenpiteisiin, valinnaisiin lisätoimenpiteisiin ja vapaaehtoiisiin erityistukisopimuksiin. Valinnaiset lisätoimenpiteet parantavat mahdollisuuksia ottaa huomioon tilakohtaisia erityisolosuhteita ja edistävät näin toimenpiteiden kohdentumista alueellisten ja paikallisten olosuhteiden mukaisesti. Näin ympäristötuen rakenne antaa mahdollisuuden tilakohtaiseen valintaan, jolla saadaan nostettua ympäristönsuojelun tasoa. Puutarhakasvien viljelyaloille on tehty erityiset niiden viljelytoimenpiteiden ympäristönsuojelua edistävät lisätoimenpiteet.

Toimenpiteiden, varsinkin erityistukisopimusten, alueellinen kohdentaminen pystyttiin yksilöimään edellistä ohjelmakautta tarkemmin tärkeille alueille. Samoin erityistukisopimuksissa korjattiin niiden hakua estäneitä sopimusehtoja, kuten lyhennetty aiemmin 20-vuotisina tehdyt sopimukset enemmän viljelijöitä kiinnostaviin ja myös käytännössä kansallisen maanvuokralainsäädännön paremmin mahdollistamiin 5- ja 10-vuotisiin sopimuksiin. Samalla mahdollistettiin suojavyöhykesopimusalueelta poistettavan, aiemmin vesiensuojeluongelmia aiheuttaneen niittojätteen hyödyntäminen. Luonnon monimuotoisuus- ja perinnebiotooppisopimusten sopimusehtoja tarkistettiin niin, että toimenpiteet ottivat aiempaa enemmän huomioon sopimusalueen ominaispiirteet ja edistivät monimuotoisuuden säilymistä muun muassa estämällä aluetta rehevöittävän lisärehun anto laiduntaville kotieläimille. Maisemallisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden saamiseksi erityistukisopimusten piiriin toteutettiin luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelua. Suunnitelmia toteutettiin alueellisten ympäristökeskusten parhaaksi katsomilla alueilla koko maassa. Suunnitelmien teko rahoitettiin kokonaan kansallisin varoin. Vuonna 2006 suunnitelmien tekoon käytettiin 241 200 euroa.

Erityistukisopimusten osalta tarkistettiin ensimmäisen ohjelmakauden kokemusten perusteella toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset ja tulonmenetykset ja samalla muutettiin enimmäistukitasoja vastaamaan paremmin todellisia kustannuksia. Lisäksi suunnitelmaa vaativissa erityistukisopimuksissa edellytettiin sopimusalueella tehtäviä toimenpiteitä koskevan hoitopäiväkirjan pitämistä, jonka avulla sopimusten vaikutuksia voidaan arvioida aiempaa tarkemmin.

Vuoden 2006 keväällä päättyviä sitoumuksia, jotka oli annettu vuonna 2001, viljelijä sai halutessaan jatkaa sitoumustaan yhdellä vuodella vuoteen 2007. Vastaavasti vuotta aiemmin oli niille viljelijöille (94 % sitoumuksista), joilla sitoumus oli päättymässä, annettu mahdollisuus jatkaa sitoumusta kahdella vuodella. Näin maatalouden ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteisiin sitoutuneista viljelijöistä pääosa voi antaa vuonna 2007 uuteen vuosille 2007-2013 valmisteltuun Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan sisältyvän ympäristötukijärjestelmän mukaisen sitoumuksen.

Taulukko 2. Vuonna 2006 maksetut ohjelmakauden 2000-2006 ympäristötuen erityistuet.

	Ha/ey	Kpl	Euroa
Suojavyöhykkeet	7 386	2 777	3 416 015
Kosteikot ja laskeutusaltaat	191	275	91 252
Säätösalaajitus ja vastaavat toimet	21 714	1 438	3 028 380
Kalkkisuodinojitus ja tehostettu kalkitus	372	35	31 102
Perinnebiotoopit	24 447	2 348	7 025 609
Maiseman kehittäminen	3 285	982	1 035 652
Luonnon monimuotoisuuden edistäminen	5 991	1 304	2 144 493
Luonnonmukainen tuotanto (peltokasvituotanto)	128 144	3 266	14 192 326
Luonnonmukainen tuotanto (kotieläintuotanto)	21 385	351	2 032 063
Lannan käytön tehostaminen	85 204	4 655	5 572 897
Pohjavesialueiden peltoviljely	1 399	141	156 714
Alkuperäisrotujen kasvattaminen (eläinyksikköä)	4772	1 112	1 083 429
Alkuperäiskasvien viljely	5	5	1 338
Yhteensä	299 523	18 689	39 811 270
	4 772 ey		

Taulukko 3. Vuonna 2006 maksetut tuet ympäristötuen lisätoimenpiteistä.

Lisätoimenpide	Kpl	Ha	Maksettu tukea (€)	EMOTR osuus (€)
Lannan kaasujen talteenotto	12	695	16 361	4 825
Tarkennettu lannoitus	12 815	358 094	4 817 763	1 672 876
Talviaikainen kasvipeitteisyys ja kev. muok.	35 044	950 935	22 388 999	6 907 620
Maatilan monimuotoisuuskohteet	310	7 168	96 444	31 614
Ammoniakkipäästöjen vähentäminen	4 346	180 888	4 258 720	1 434 401
Tuotantoeläinten hyvinvointi	1 722	51 519	693 110	244 055
Maitohuoneen pesuvesien käsitteleminen	8 300	359 506	8 464 549	3 518 691
Tarkennettu ravinteiden seuranta	224	1 198	16 117	5 476
Typpilannoituksen tarkentaminen	1 409	20 738	1 569 442	533 194
Katteen käyttö rikkakasvien torjunnassa	1 496	5 439	1 326 326	539 306
Yhteensä	65 678	1 936 180	43 647 831	14 892 058

3.3. Ohjelmanmuutos vuonna 2006

Keväällä 2006 muutettiin horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman rahoitussuunnitelmaa komission päätöksen mukaisesti.

Suomen maaseudun kehittämisohjelmien rahoitussuunnitelman EU-rahoituksen määrää korotettiin 21,5 miljonnalla eurolla vuoden 2006 osalta siten, että ohjelman kokonaiskehys vastasi komission päätöstä. Korotus kohdennettiin horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman ympäristötukeen. Ympäristötuen EU:n rahoitusosuuksia muutettiin vuoden 2006 osalta siten, että EU-osarahoitusosuus oli tavoite 1-alueella 53 % ja muulla alueella 28 %. Rahoitussuunnitelmaan päivitettiin vuoden 2006 osalta tuen mukauttamisesta saadut määrärahat.

Asiakirja löytyy ministeriön internet-sivuilta osoitteesta www.mmm.fi/horisontaaliohjelma.

4. OHJELMAN TOIMEENPANO VUONNA 2006

4.1. Toimeenpanon aikataulut

Vuoden 2006 tukien päähaku päättyi 28.4.2006. Päähakuun sisältyivät horisontaalisen maaseudun kehittämissohjelman osalta luonnonhaittakorvauksen haku, ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteiden haku sekä ympäristötuen erityistukisopimusten vuotuisten maksatusten haku. Uusien erityistukisopimusten osalta oli erillinen haku, jonka hakuaika päättyi myös 28.4.2006. Vuonna 2006 ei ollut mahdollista hakea uusia peltoaloja ympäristötuki- ja luonnonhaittakorvauskelpoisiksi. Uusia tukikelvottomia lohkoja ei otettu voimassa olevien sitoumusten piiriin lukuun ottamatta sitomusehtojen mukaisesti yli 65-vuotiailta viljelijöiltä tulevia lohkoja ja uusjakosuunnitelmissa päätettyjä tilusjärjestelyjä. Viljelijä ei voinut antaa uutta sitoumusta, vaikka pinta-alan kasvu ylitti vertailualan 50 %:lla.

Vuonna 2001 ympäristötukisitoumuksen antaneilla viljelijöillä oli vuonna 2006 mahdollisuus niin halutessaan jatkaa sitoumuksen voimassaoloaikaa yhdellä vuodella. Sitomusehdot pysyivät tällöin entisellään. Vuonna 2006 uusia ympäristötukisitoumuksia oli mahdollista antaa vain erittäin harvoissa tapauksissa ja tällöinkin vain jo vuonna 2005 ympäristötukisitoumukseen kuuluneesta pinta-alasta. Sitoumus oli mahdollista antaa vain kasvinviljelytilan perustoimenpiteistä ja lisätoimenpiteistä. Aiemmin luonnonhaittakorvaukseen sitoutumattomilla viljelijöillä oli mahdollisuus antaa sitoumus. Kokonaan uusia ympäristötuen erityistukisopimuksia voitiin vuonna 2006 tehdä seuraavista toimenpiteistä:

- suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito
- luonnonmukainen tuotanto
- luonnonmukainen kotieläintuotanto
- lannan käytön tehostaminen
- perinnebiotoopin hoito
- alkuperäisrotujen kasvattaminen

Lisäksi päättyivät sopimukset voitiin uusia.

4.2. Kansalliset säädökset

Horisontaalisen maaseudun kehittämissohjelman toimeenpanosta on vuonna 2006 annettu seuraavat kansalliset säädökset:

Yhteiset säädökset ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen osalta:

- Valtioneuvoston asetus luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (106/2006)
- Valtioneuvoston asetus luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta annetun valtioneuvoston asetuksen 25 §:n muuttamisesta (227/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus luonnonhaittakorvaukseen ja maatalouden ympäristötukeen varattujen määrärahojen kohdentamisesta vuoden 2006 haussa (14/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus tilatuen, luonnonhaittakorvauksen, maatalouden ympäristötuen ja maatalouden ympäristötuen erityistukisopimusten hakemisesta vuonna 2006 sekä näitä sopimuksia koskevista sopimuskausista (231/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus tilatuen, luonnonhaittakorvauksen, maatalouden ympäristötuen ja maatalouden ympäristötuen erityistukisopimusten hakemisesta vuonna 2006 sekä näitä sopimuksia koskevista sopimuskausista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 2 §:n muuttamisesta (493/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus peltoalaperusteisten tukien valvonnasta (nro 44/06)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus ohjelmakauden 2000-2006 maatalouden ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen maksatuksesta vuonna 2006 (nro 70/06)

Luonnonhaittakorvaussäädökset:

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus luonnonhaittakorvauksesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta (230/2006)

Ympäristötukisäädökset:

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteistä sekä maatalouden ympäristötuen koulutukseen liittyvästä tuesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta (263/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus maatalouden ympäristötuen erityistuista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta (283/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus maatalouden ympäristötuen erityistuista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 9 §:n muuttamisesta (331/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus erityistukisopimusten tekemisestä annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta (nro 50/06)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus maatalouden ympäristötuen erityistukien maksatuksesta vuonna 2006 (nro 74/06)

4.3. Viljelijöille lähetetty hakumateriaali

Luonnonhaittakorvauksen ja maatalouden ympäristötuen kriteerinä on tavanomaisen hyvän maatalouskäytännön noudattaminen. Tavanomaisesta hyvästä maatalouskäytännöstä laadittiin opas, joka jaettiin neuvontamateriaalina viljelijöille vuoden 2001 tukihaun yhteydessä.

Hakuoppaiden ja vuoden 2006 tukien yhteishakupaketin postitus viljelijöille alkoi 6.3.2006 ja päättyi 29.3.2006 eli lähetys oli käytännössä perillä viljelijöillä viimeistään 31.3.2006. Lähetys sisälsi tukien haku- ja täyttöohjeet sekä tukien hakulomakkeet. Vuonna 2006 ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen sitomusehtoja sai kunnista tai ministeriön internet-sivuilta (<http://lomake.mmm.fi/index.jsp?LUOKKA=540>).

Ympäristötuen erityistukien hakulomakkeet, sopimusehdot ja erityistukioppaat olivat saatavissa kunnista, työvoima- ja elinkeinokeskuksista, maaseutukeskuksista ja ministeriön internet-sivuilta (<http://lomake.mmm.fi/index.jsp>). Niitä jaettiin myös aiheesta järjestetyissä viljelijäkoulutustilaisuuksissa.

4.4. Koulutus

Ympäristötuen ehtoihin kuului ohjelmakaudella 2000-2006 yksityiskohtaisia ympäristöehtoja ja niiden käytännön toimeenpanoa koskeva koulutus, johon viljelijät olivat velvoitettuja osallistumaan. Koulutuksen järjestämiseen osallistuivat mm. maaseutukeskukset, maatalousalan oppilaitokset ja yksityiset maaseutuneuvojat.

Vuonna 2006 käytettiin kansallisia määrärahoja n. 650 000 € ympäristötukeen liittyviin vapaaehtoisin koulutustilaisuuksiin. Niillä tuettiin myös erilaisten ympäristötukeen liittyvien oppaiden, kalvosarjojen ja esitteiden valmistamista ja jakamista viljelijöille.

Ympäristötuen koulutus- ja neuvontarahojen avulla valmistui vuonna 2006 muun muassa kaksi Tapion tekemää opasta: Pellon suojavyyhykkeen puut ja pensaat sekä Puustoiset perinneympäristöt - luonnon lumoa menneiltä ajoilta, BirdLife Suomi ry:n tekemä maatalousympäristön luonnonkasvien hoito-opas Oma maa mansikka - neuvoja kasvien tunnistamiseksi ja auttamiseksi ja Agropolis Oy:n tekemä Tutustu Suomenhevoseen -opas. Lisäksi rahoitettiin muun muassa Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen järjestämä koulutus maisemanhoidon neuvojille.

Maa- ja metsätalousministeriön tukien hakua koskevat koulutukset järjestettiin vuonna 2006 työvoima- ja elinkeinokeskuksille sekä neuvonta- ja tuottajajärjestölle. Työvoima- ja elinkeinokeskukset puolestaan kouluttivat kuntien tukia hallinnoivia viranomaisia. Joihinkin koulutustilaisuuksiin osallistui kouluttajina myös maa- ja metsätalousministeriön virkamiehiä. Maa- ja metsätalousministeriö järjesti myös valvontakoulutusta työvoima- ja elinkeinokeskuksille.

Loppuvuodesta 2006 maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö järjestivät vuotuiset yhteiset ympäristöasioiden neuvottelupäivät, johon osallistuivat em. ministeriöiden, työvoima- ja elinkeinokeskusten ja ympäristökeskusten edustajat.

Tammikuussa 2006 järjestettiin luonnon monimuotoisuuden koulutuspäivät TE-keskuksille, ympäristökeskuksille ja neuvontajärjestöille.

Vuonna 2006 laadittiin alueellisten ympäristökeskusten johdolla luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmia maa- ja metsätalousministeriön rahoituksen turvin koko maassa.

4.5. Valvonnat

Yleistä valvonnoista

Ympäristötukea, luonnonhaittakorvausta, peltokasvien tukea ja EU:n nautaeläinpalkkioita hakeneista tiloista valvotaan tilakäynnein vähintään 5 %. Peltoalaperusteisia tukia valvotaan tilakäyntien ja hallinnollisten valvontojen kuten ristiintarkastusten avulla. Jokainen hakemus tarkastetaan ristiin eli viljelijän tukihakemuslomakkeellaan ilmoittamia tietoja verrataan esimerkiksi rekisteritietoihin. Tilakäynneillä tarkastetaan kasvulohkojen pinta-ala, viljelykasvit, harjoitettu viljelytapa ja muu tukikelpoisuus eri tukien osalta. Myös muut kuin suoraan kasvulohkoihin liittyvät tukiehdot tarkastetaan. Lisäksi tehdään erillisiä tilakäyntejä, joilla tarkastetaan pelkästään tukiehtoja (mm. ympäristötuen ehtoja).

Maa- ja metsätalousministeriön valvontayksikön tehtävänä on valvoa säädösten mukaista toiminnan toteutumista ja laatua. Käytännössä valvontaa toteutetaan usealla tasolla. Valvontayksikkö tarkastaa myös TE-keskusten tukihakemusten käsittelyä ympäristötuen erityistukien osalta. Vuonna 2006 päätöksentekoa tarkastettiin 6 TE-keskuksen alueella.

Valvontayksikkö tekee paikanpäällä tarkastuksia sen toteamiseksi, tehdäänkö maksajayksikön ulkopuolisille elimille siirretty valvonta Euroopan yhteisön ja kansallisten säädösten mukaisesti, otetaanko tarkastuksen kuluessa huomioon kaikki tulokseen vaikuttavat tekijät ja johdetaanko niiden perusteella valvonnan lopputulos oikein. Tarkastuksilla varmennetaan valvontajärjestelmän toimivuutta. TE-keskusten tarkastajien suorittamia tila-valvontoja tarkastetaan pääasiassa jälkitarkastusten muodossa, minkä lisäksi jo suoritettuja valvontoja tarkastetaan asiakirjatarkastuksin. Vuonna 2006 valvontayksikkö teki pinta-alavalvonnan laaduntarkastuksen seitsemän TE-keskuksen sekä Ahvenanmaan alueella.

TE-keskusten maaseutuosastot laativat vuosittain helmikuun aikana valvontasuunnitelman, johon valvontayksikkö kerää ja toimittaa pohjatiedot. Valvontasuunnitelmassa TE-keskukset suunnittelevat tulevan vuoden valvontatoiminnan järjestämisen sekä esittävät resurssit valvonnan toteutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön maksajavirasto varmistaa kuntatarkastusten avulla, että kunnat suorittavat niille siirretyt tehtävät hyväksyttävästi, oikein ja annettujen säädösten ja määräysten mukaisesti. Kuntatarkastus on pääasiassa maksatusten jälkeen tapahtuva tarkastusmenettely, jolla tarkastetaan mm. hakemusten vastaanotto ja tallennus sekä todetaan menopäätösten valmistelun ja tuensaajille lähetettyjen maksatuspäätösten oikeellisuus. TE-keskusten tehtävään nimetyt virkamiehet tekevät kuntatarkastuksia valvontayksikön antamien määräysten ja

ohjeiden mukaisesti. Tarkastettavat kunnat ja tukihakemukset valitaan sekä satunnaisesti että riskinarvioinnin perusteella. Valvontayksikkö teki kuntatarkastusten laaduntarkastuksia viiden TE-keskuksen alueella.

Tilatarkastukset

Yllämainittuja (luku 4.5) tukihakemuksia jättäneitä tiloja oli Manner-Suomessa vuonna 2006 yhteensä 69 442. Tilatarkastuksia tehtiin satunnaisotannan ja riskianalyysin perusteella 3 925 maatilalle. Maa- ja metsätalousministeriö tekee satunnaisotantaan ja riskianalyysiin perustuvat otannat. Riskianalyysissä otetaan huomioon mm. tukien määrät, lohkojen lukumäärä ja hakemuksen kohteena olevien eläinten lukumäärä ja aikaisempien vuosien tarkastusten yhteydessä tehdyt havainnot.

Kasvukauden aikana paikalla tehtävissä ympäristötuen ja erityistukisopimusten tilavalvonnoissa tarkastetaan tuensaajan ympäristötukisitoumukseen ja erityistukisopimukseen liittyvien kaikkien velvoitteiden täyttyminen, jotka ajankohta huomioon ottaen on mahdollista tarkastaa. Ehdot, jotka voidaan valvoa vasta kasvukauden jälkeen, tarkastetaan kesällä valvonnassa olleilta tiloilta kasvukauden ulkopuolella tehtävänä valvontana (ks. seuraava kohta). Alkuperäisrotujen kasvattamista koskevia sopimuksia valvotaan lisäksi eläinvalvontojen yhteydessä sekä tarvittaessa keskitetyllä lisäotannalla erikseen valituilla tiloilla siten, että em. sopimusta koskeva 10 %:n valvontavelvoite täyttyy.

Jos paikan päällä tehtävissä tarkastuksissa ilmenee merkittäviä epäsäännönmukaisuuksia yhdellä alueella tai osalla siitä, joudutaan tekemään lisätarkastuksia kyseisen vuoden aikana ja lisätään seuraavan vuoden aikana tarkastettavien hakemusten määrää kyseisellä alueella tai sen osalla.

Taulukko 4. Pinta-ala seuraamukset luonnonhaittakorvauksessa vuonna 2006.

	Hakemusmäärä	Valvottu		Leikkaus		Sanktio	
		kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha
Otantavalvonnat	65 030	3 673	139 810,03	1 699	349,56	149	393,16
Peltolohkorekisterin ristiintarkastukset	65 030	6 257	494 122,32	2 202	238,07	64	73,97

Taulukko 5. Pinta-ala seuraamukset ympäristötuessa vuonna 2006.

	Hakemusmäärä	Valvottu		Leikkaus		Sanktio	
		kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha
Otantavalvonnat	63 597	3 594	123 877,10	1 597	313,20	207	384,43
Peltolohkorekisterin ristiintarkastukset	63 597	6 204	432 601,04	1 979	208,87	74	69,99

Ympäristötuen ehtojen valvonnassa vuonna 2006 oli eniten valvontahuomautuksia viljelijäkoulutusten puuttumisen (1005 huomautusta) ja viljavuustutkimuksen puuttumisen vuoksi (324 huomautusta). Ehtojen noudattamisissa oli kaikkiaan 2 640 valvontahuomautusta.

Kasvukauden ulkopuolella tehtävä valvonta

Kasvukauden ulkopuolella valvotaan kasvukauden aikana valvotuilta tiloilta seuraavat ympäristötuen ehdot, joita ei ole mahdollista valvoa kasvukauden aikana:

- peltokasvien peruslannoitus
- tarkennettu lannoitus (lisätoimenpide)
- peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kevennetty muokkaus (lisätoimenpide)
- tarkennettu ravinteiden seuranta (lisätoimenpide)

Kasvukauden ulkopuolella valvotaan myös lannan käytön tehostamista koskevat erityistukisopimukset, koska niiden toimenpiteet on mahdollista valvoa vuosittain vasta 31.10. jälkeen. Kasvukauden ulkopuolella valvotaan 5 % ympäristötukeen sitoutuneista tiloista.

Valvontaresurssi

TE-keskusten maaseutuosastoilla valvontatehtäviin käytetty työpanos on nelinkertaistunut EU-jäsenyyden aikana. Maaseutuosastoilla valvontatehtävissä toimi vuonna 2006 n. 405 henkeä, osa kokopäiväisesti ja osa avustajina kiireaikoina. Valvontasuunnitelmien mukaan valvontatehtäviin varattiin vuonna 2006 n. 210 henkilötyövuotta.

Luopumistuen valvonta (ohjelmakaudella 1995-1999 tehdyt sitoumukset)

Luopumistuen valvonta-ajo tehtiin riskipainotteisella 5 %:n otannalla TE-keskuksittain kaikista maksussa olevista luopumistukitiloista, joita oli yhteensä 7 729 kappaletta. Vuonna 2006 valvontatapauksia oli yhteensä 802 kpl. Luopujien lisäksi valvottiin myös yksi luovutuksensaaja kustakin tapauksesta. Valvotuista kohteista 412 tapausta koski vuosina 1995-1999 toteutettua EU:n osarahoittamaa järjestelmää. Loput 390 tapausta koskivat vuosina 2000-2006 toteutettuja kokonaan kansallisesti rahoitettuja järjestelmiä.

Valvontalomakkeet palautettiin maa- ja metsätalousministeriölle sekä jäljennökset maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Kaikille valvotuille tiloille annettiin päätös valvonnan suorittamisesta ja valvonnan tuloksesta. Kahdessa tapauksessa valvonnassa tuli esille jotain huomautettavaa tai tarkemmin selvitettävää.

Pellonmetsityksen valvonta (ohjelmakaudella 1995-1999 tehdyt sitoumukset)

Pellonmetsitystä valvovat metsäkeskukset ja TE-keskusten maaseutuosastot. Metsäkeskukset valvovat metsitysten hoitoa. Metsityksen hoitopalkkiota maksetaan, kun metsityksen hyväksytystä tekemisestä on kulunut 2 ja 4 vuotta. Metsityksen hoitopalkkiota hakeneista tiloista tehdään vuosittain 5 %:n otanta. TE-keskusten maaseutuosastojen tehtävänä on tarkastaa, että metsitykset etenevät sääntöjen edellyttämällä tavalla. TE-keskukset tekevät metsitysten valvontaa peltoaloihin kohdistuvan pinta-alavalvonnan yhteydessä aina kun valvontakäynnin kohteena on tila, jolla on tehty pellonmetsitystä.

4.6. Tietojärjestelmät

Integroitu hallinto- ja valvontajärjestelmä jakaantuu Suomessa neljään osaan:

1. IACS-tietojärjestelmä
2. Nautaeläintunnisterekisteri
3. Peltolohkorekisteri
4. Tukioikeusrekisteri

Kaksi ensin mainittua ovat olleet käytössä vuodesta 1995 alkaen. Peltolohkorekisteri otettiin käyttöön vuonna 1998 ja tukioikeusrekisteri vuonna 2005. IACS-tietojärjestelmä uudistettiin perusteellisesti vuoden 2001 alkupuolella. Uudistuksen myötä siirryttiin vanhasta hajautetusta järjestelmästä uuteen keskitettyyn järjestelmään. Vuonna 2002 toteutettiin uudistus, jonka myötä Yleinen tukienkäsittelyjärjestelmä (YTJ) integroitiin osaksi IACS-tietojärjestelmää. IACS-tietojärjestelmällä käsitellään suurin osa viljelijöille maksettavista EU-tuista ja kansallisista tuista Suomessa. Järjestelmän kautta kerätään myös suuri osa maatalouden perustilastoista.

IACS-tietojärjestelmä koostuu Tukisovelluksesta, laskentasovelluksesta, raportointijärjestelmästä, maksukeräilyjärjestelmästä ja valvontasovelluksesta, jotka ovat yhteydessä keskitettyyn tietokantaan, IACS-keskusrekisteriin. Tukisovelluksella suoritetaan hakemustietojen tallennus, tietojen validointi sekä maksupäätösten tekeminen.

Laskentasovelluksen avulla toteutetaan tukien laskenta, jonka sivutuotteena tietokantaan syntyy paljon mm. raportoinnissa tarvittavaa informaatiota. Raportointijärjestelmä on Tukisovelluksen yhteyteen rakennettu osio, jonka avulla hoidetaan päivittäinen, ns. operatiivinen raportointi. Maksukeräilyjärjestelmän avulla tuotetaan keskitetyn tukimaksujen käsittelyjärjestelmän edellyttämä data tukien maksamiseksi. Valvontasovelluksella käsitellään tällä hetkellä täydentävien ehtojen valvontatietoja; muut valvontatiedot käsitellään Tukisovelluksella. Myös maatilarekisteriä ylläpidetään Tukisovelluksen avulla. IACS-keskusrekisterissä tehdään myös valvontaan liittyvät ristiintarkistukset ja riskianalyysit.

Järjestelmässä on noin 250 000 maatalon ja noin 360 000 asiakkaan perustiedot, joista suuri osa ei kuitenkaan tällä hetkellä ole enää aktiivisia. Vuonna 2006 tukea hakeneita ns. aktiivituloja oli noin 65 000, joilla tukihakemuksia oli yhteensä noin 470 000. Tukisovelluksen käyttäjinä ovat kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset ja muut kuntien maataloustoimistojen työntekijät 415 kunnassa (yhteensä n. 700-800 käyttäjää). IACS-tukisovelluksella on käyttäjiä myös TE-keskuksessa sekä keskushallinnossa. TE-keskuskäyttäjät ovat vuodesta 2001 tallentaneet tiloihin kohdistuvat valvontatiedot. Vuodesta 2002 lähtien TE-keskusten käyttäjät ovat käsitelleet Tukisovelluksella myös horisontaaliseen maaseudun kehittämissuunnitelmaan sisältyvät ympäristötuen erityistuet sekä pellonmetsityksen. Maa- ja metsätalousministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (Tike) käyttäjät ovat ns. ”selailukäyttäjiä”, eli keskushallinnon käyttäjillä ei ole mahdollisuutta asiakastietojen tallentamiseen tai muuttamiseen.

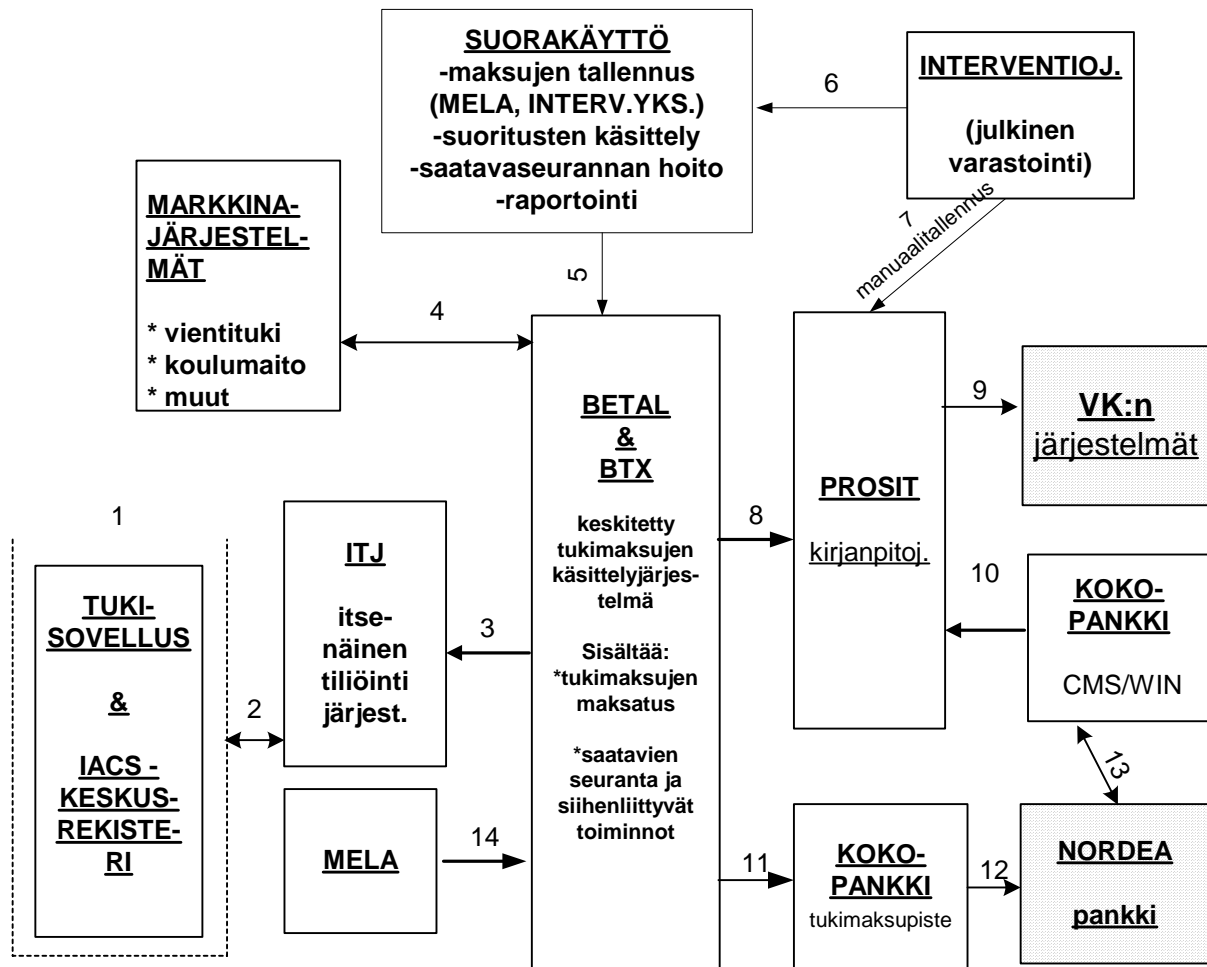
IACS-tietojärjestelmässä tuotetaan ja ylläpidetään jatkuvasti seuraavia tietoja:

- maatilojen perustiedot
- pellonkäyttöön liittyvät tiedot: peruslohkot, kasvulohkot ja viljelykasvitiedot
- eläinten tiedot yksilö- ja ryhmätasolla
- vuosittaiset tukihakemukset ja niihin liittyvät valvonta-, päätös- ja maksatustiedot
- ympäristötuen erityistukien sopimuskäsittely
- tiedot tukioikeuksista

Tukien maksu

Seuraavassa kuviossa on esitetty tukien maksatuksen, seurannan ja kirjanpidon tietojärjestelmien viitekehys. Vastuullisia organisaatioita ovat maa- ja metsätalousministeriö, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, kunnat, Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA), Valtionkonttori ja Nordea Oyj.

Kuvio 1. Tukien maksuun liittyvät tietojärjestelmät.

1. IACS -tukisovellus -> keskitetty IACS -kanta
Tukisovelluksesta siirtyy keskitettyyn IACS -kantaan mm. BETAL BTX -järjestelmään siirrettävät tukitiedot.
2. Keskitetty IACS ja -järjestelmä -> ITJ -järjestelmä
Keskitetystä IACS -kannasta siirretään aineisto ITJ:hin ja ITJ:ltä tulee palautetieto IACS -järjestelmän käyttöön.
3. ITJ -> BETAL BTX
ITJ:stä tiedot siirretään BETAL BTX järjestelmään. BTX -kannassa säilytetään IACS:sta tulleet aineistot ja sieltä raportointitiedot siirtyy edelleen BETAL -järjestelmän BETAL -kantaan.
4. Markkinajärjestelmät -> BETAL ja BETAL BTX
Tukitiedot BETAL -järjestelmän BETAL -kantaan. Käsittelyn palaute (tositenumero ja -päivä) markkinajärjestelmiin. BETAL BTX -järjestelmällä hoidetaan saatavaseuranta keskitetysti ja tiedot tulevat sinne myös markkinajärjestelmien osalta.
5. Suorakäyttöinen BETAL ja BETAL BTX -järjestelmään tallennus
 - Interventioyksikön sellaisten tukiin liittyvien tietojen ja tukien käsittely, joille ei ole erillistä atk -järjestelmää, tai järjestelmästä ei ole rakennettu liittymää BETAL -järjestelmään
 - Maksujen tallennus.
 - Suoritusten tallennus.
 - Saatavaseurantatietojen päivitykset.
 - Raportointipyynnöt.
 - Valtuuksien hoito ja koodistojen päivitykset.
6. Interventioyksikkö -> BETAL -suorakäyttö

Sellaisten tukiin liittyvien tietojen ja tukien käsittely, joille ei ole erillistä atk-järjestelmää, tai järjestelmästä ei ole rakennettu liittymää BETAL -järjestelmään.

7. Interventioyksikkö -> PROSIT
Kohdasta 6 vietyjen tietojen kirjanpitolietojen tallennus.
8. BETAL ja BETAL BTX -> PROSIT
Kirjanpitolietojen siirto molemmista tietokannoista (BETAL JA BTX) ja PROSIT palauttaa tositenumeron sekä tositepäivä. Tositepäivää ei kuitenkaan tallenneta IACS aineistoille palautteen tiedosta.
9. PROSIT -> VK (Valtiokonttori)
Kirjanpidon tilitiedot kuukausittain.
10. KOKOPANKKI -> PROSIT
Pankista siirtyneet maksutiedot ja takaisinperintöjen suoritustiedot PROSIT:iin.
11. BETAL ja BETAL BTX -> KOKOPANKKI
Maksutiedot Kokopankkiin.
12. KOKOPANKKI -> NORDEA OYJ
Maksutietojen siirto pankkiin.
13. NORDEA OYJ -> KOKOPANKKI
Pankin maksu- ja suoritustiedot.
14. MELA:n tietojärjestelmät -> BETAL
16.10.99 alkaen MELAN tukimaksujen maksutiedot EU:n osuuden osalta siirtyivät BETAL -järjestelmän raportointikantaan suoraan siirtotiedostosta.

4.7. Maksatukset

Luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki maksetaan vuosittain kasvukaudella tehtyjen valvontojen jälkeen. Tuki maksetaan tuen hakijalle maa- ja metsätalousministeriön annettua maksatusasetuksen. Asetus annetaan syksyllä, kun pääosa valvonnoista on tehty. Pääosa näistä tuista pyritään maksamaan 15. lokakuuta mennessä.

Tuen myöntämistä koskevan päätöksen tekee paikallinen viranomais ja valvontatietojen tallennus tehdään TE-keskusten maaseutuosastoilla. Ennen tuen maksatusta tehtävä tuen laskenta tehdään keskitetysti maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksessa.

Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisilla on maksatuksissa keskeinen rooli. Valmiit tukihakemukset kerätään kunnista keskitetysti maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskukseen ns. maksuaineistoksi. Maksatuskeräily tehdään ainoastaan valmiille ja hyväksytyille tukihakemuksille. Esimerkiksi keskeneräinen valvonta estää automaattisesti tukien maksatuskeräilyä eikä tukea voida tällöin maksaa tuen hakijalle. Maksatusta varten kerätyt aineistot siirretään keräyksen jälkeen maksettavaksi pankkiin, josta tuki maksetaan edelleen tuen hakijalle. Tukivarojen hallinnollinen kirjanpito hoidetaan maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen kirjanpitojärjestelmän avulla.

Luonnonhaittakorvaus

Vuonna 2006 ohjelmakauden 2000-2006 mukaista luonnonhaittakorvausta maksettiin 64 290 viljelijälle. Luonnonhaittakorvausta maksettiin 93 %:lle tukia saaneista viljelijöistä ja 93 %:lle käytettävissä olevasta maatalousmaasta. Vuonna 2006 luonnonhaittakorvausta maksettiin 420,1 miljoonaa euroa, josta EMOTR-T:n osuus oli 131,4 miljoonaa euroa. Luonnonhaittakorvauksen EU-rahoitusosuus oli 50 % tavoite 1 -alueella ja muualla 25 %.

Ympäristötuki

Vuonna 2006 ohjelmakauden 2000-2006 mukaista ympäristötukea maksettiin 62 898 viljelijälle. Kaikista maataloustukia saaneista viljelijöistä ympäristötukea maksettiin 91 %:lle. Vuonna 2006 ympäristötukijärjestelmään sitoutuneiden viljelijöiden sitoumukseen kuuluva peltoala käsitti 94 % käytävissä olevasta maatalousmaasta.

Ympäristötukea maksettiin 83 %:lle käytettävissä olevasta maatalousmaasta. Ympäristötukea ei pääsääntöisesti makseta kesannolle eikä hoidetulle viljelemättömälle pellolle.

Vuonna 2006 ympäristötukea maksettiin 295,9 miljoonaa euroa, josta EMOTR-T:n osuus oli 117,3 miljoonaa euroa. Ohjelmakauden 2000 - 2006 aikana tehdyistä sitoumuksista maksettiin 294,8 miljoonaa euroa, josta EMOTR-T:n osuus oli 104,3 miljoonaa euroa. EU:n rahoitusosuus ympäristötuesta on keskimäärin 35 % (tavoite 1-alueella 53 % ja muualla 28 %).

Ohjelmakauden 2000-2006 ympäristötuen järjestelmää valmisteltaessa ja menoja ennakoitaessa oletettiin järjestelmän piiriin hakeutuvan 75 % viljelijöistä. Vuonna 2000 ympäristötukijärjestelmään (uuteen tai vanhaan) sitoutuu kuitenkin peräti 90 % peltoalutukia hakeneista viljelijöistä. Viljelijöille ympäristötukijärjestelmä osoittautui siis arvioitua kiinnostavammaksi ja tämä on johtanut siihen, että ennen ohjelmakauden alkua ennakoitujen menot ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Ohjelmakauden 2000-2006 aikana ei tukijärjestelmään liittymistä ja sitoumuksen tekoa rajoitettu. Horisontaalisen maaseudun kehittämissuunnitelman rahoitussuunnitelmaan v. 2006 tehdyt muutokset on käsitelty vuosikertomuksen kohdassa 3.3.

Taulukko 6. Ympäristötuen toteutuneiden menojen suhde ennakoituihin menoihin.

miljoonaa euroa	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000-2006
Menoarviot vuosikertomuksissa	230,6	232,5	234,4	237,3	240,3	241,5	244,3	1 660,9
Toteutuneet	256,8	271,3	283,1	284,4	293,6	289,4	295,9	1 974,5

Luopumistuki

Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta säädettiin alun perin vuosille 1995-1999. Lakia jatkettiin kokonaan kansallisesti rahoitetussa supistetussa järjestelmässä vuosille 2000-2002 ja edelleen eräiltä osin muutettuna vuosille 2003-2006. Vuonna 2006 sovellusjakson 1995-1999 mukaista EU-osarahoitteista luopumistukea maksettiin 3 300 henkilölle yhteensä noin 34,27 miljoonaa euroa, josta EU-osuus oli noin 12,72 miljoonaa euroa eli 37,1 %.

Pellonmetsitys

Vuonna 1999 päättyneessä EU-osarahoitteisessa pellonmetsitysohjelmassa hyväksyttiin metsitettäväksi 31 460 hehtaaria peltoa. Kaikkiaan hankkeita oli 8538 ja metsitetty ala 27 600 hehtaaria. Vuonna 2006 pellonmetsitystukia maksettiin yhteensä 3,96 milj. euroa, josta EU-osuus oli 1,98 milj. euroa. Tulonmenetyskorvausta maksetaan 10 vuoden ajan metsityksen hyväksymisen jälkeen ja metsityksenhoitopalkkiota 2 ja 4 vuoden kuluttua metsityksestä. Viimeiset metsitykset tulivat valmiiksi vuonna 2002.

5. OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

5.1. Seuranta

Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman toteutumista seurattiin maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston maaseutu- ja tukipolitiikkayksikön ympäristöjaostossa, toimeenpanoa ja valvontamäärien täyttymistä maksajaviraston tukiyksikössä ja valvonnan laatua valvontayksikössä. Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman toteutumisen ja tuen käytön, täytäntöönpanoon vaikuttavien yleisten edellytysten sekä kansallisten, alueellisten tai alakohtaisten politiikkojen muutosten ja ohjelmassa mahdollisesti ilmenevien muutostarpeiden seuraamista varten perustettiin seurantaryhmä kesällä 2001. Seurantaryhmään kuuluivat edustajat maa- ja metsäta-

lousministeriöstä, ympäristöministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, tuottajajärjestöistä ja Euroopan komissiosta. Seurannassa käytettiin muun muassa komission esittämiä seurantaindikaattoreita, yhdenmetyt hallinto- ja valvontajärjestelmän yhteenvedotietoja, vuosittaisia täytäntöönpanokertomuksia sekä tutkimuksia ja selvityksiä. Seurantaryhmä tekee tarvittaessa ehdotuksia ohjelman toimeenpanon kehittämiseksi ja tuotti tietoa riippumattoman tahon tekemää horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman arviointia varten. Lisäksi maatalouden ympäristötuelle perustettiin erillinen seurantaryhmä, joka käsitteli ympäristötuen erilliskysymyksiä ja ohjasi maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimusta vuosina 2000 - 2006 (MYTVAS 2). Ympäristötuen seurantaryhmään kuuluvat edustajat maa- ja metsätalousministeriöstä, ympäristöministeriöstä, alueellisesta ympäristökeskuksesta, tuottajajärjestöistä, luonnonsuojelujärjestöistä ja maatalouden neuvontajärjestöstä.

Maatalouden ympäristötuen seurantatutkimuksen (MYTVAS 2) avulla seurattiin ympäristötuen vaikuttavuutta. Jo ensimmäisellä ohjelmakaudella ympäristötuen vaikutuksia tutkittiin yli 400 maatilalla neljällä eri kohdealueella eri puolilla Suomea. Vuonna 2002 viljelijöiden haastatteluja laajennettiin neljälle uudelle alueelle. Tutkimuksen avulla saatiin tarkkaa tietoa kuormituskehitykseen ja luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavista viljelykäytännöistä ja ympäristötuen toimenpiteiden vaikutuksista. Tuloksia käytettiin vuoden 2003 lopussa valmistuneessa horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman väliarvioinnissa.

Maa- ja metsätalousministeriön ja tietopalvelukeskuksen tukien hallinnointiin ja maksuihin liittyvät tietojärjestelmät muodostivat keskeisen osan horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanon seurantaan. Tietojärjestelmät on kehitetty maa- ja metsätalousministeriön ja tietopalvelukeskuksen yhteistyönä alusta alkaen siten, että tietojärjestelmien kautta saadaan maa- ja metsätalousministeriön tukien seurannassa tarvitsemaa tietoa.

5.2. Arviointi

Horisontaalista maaseudun kehittämisohjelmaa ja tähän kuuluvien luonnonhaittakorvauksen ja ympäristötuen täytäntöönpanoa, vaikutuksia ja tuloksellisuutta arvioidaan ohjelmakausittain ennako-, väli- ja loppuarviointien avulla. EU-asetusten asiaan liittyvien vaatimusten lisäksi Euroopan yhteisön komissio on ohjeistanut maaseudun kehittämisohjelmien arvioinnit suuntaviivoilla, jotka on esitetty asiakirjassa VI/8865/1999 sekä varsinaisilla arviointikysymyksillä, perusteilla ja indikaattoreilla (asiakirja VI/12004/00).

Maatalouden ympäristötukijärjestelmän 2000-2006 osalta toteutettu väliarviointi tuotti runsaasti suosituksia ympäristötukijärjestelmän kehittämiseksi. Väliarviointi kuitenkin keskittyi pitkälti komission antamiin arviointikysymyksiin vastaamiseen, eikä siinä tehty varsinaista analyysiä siitä, millaisin toimenpitein olisi järkevintä tehostaa maatalouden ympäristönsuojelua, kun toimenpiteiden ympäristövaikuttavuutta tarkastellaan yhdenmetysti ja kun toimenpiteiden aikaansaamia ympäristöhyötyjä peilataan aiheutuneisiin kustannuksiin ja mahdollisesti muihin vaikutuksiin. Näihin auki jääneisiin kysymyksiin pyrittiin hakemaan vastauksia käynnistämällä vuonna 2005 "Analyysi maatalouden ympäristötukijärjestelmästä" -hanke (MYTVANA). Hanke on kaksivuotinen ja sen tarkoituksena on tuottaa arvio yksittäisten ympäristötukitoimenpiteiden ja koko ympäristötukijärjestelmän ympäristönsuojelullisesta tehosta kustannuksineen ja luoda maatalouden ympäristötukijärjestelmän kehittämistä palveleva parhaimpaan tietämykseen perustuva arviointikehikko.

5.3. Toimenpiteiden toteutuminen tavoitteisiin nähden

Luonnonhaittakorvauksen ja ympäristötuen merkitystä suomalaisille viljelijöille kuvaa mm. se, että yhteensä näiden tukien osuus oli vuosina 2000-2001 keskimäärin 14 % kokonaistuotosta. Viljelijäperheen omalle työlle ja maatalouspääomalle saadusta korvauksesta eli maataloustulosta luonnonhaittakorvauksen ja bruttomääräisen ympäristötuen osuus oli keskimäärin 56 %. Kotieläintiloilla näiden tukien ja korvausten osuus oli 37-42 % maataloustulosta. Viljatiljoilla nämä tuet ja korvaukset olivat vuonna 2001 noin 30 % suurempia kuin maataloustulo. Näin ollen on kyse Suomen maatalouden jatkuvuuden ja hyvän ympäristötilan säilymisen ja kehityksen kannal-

ta erittäin merkityksellisistä tukijärjestelmistä (Horisontaalisen maaseudun kehittämissuunnitelman väliarviointiraportti).

Luonnonhaittakorvaus on merkittävä osa viljelijöiden tulojen muodostuksesta ja se on osaltaan mahdollistanut viljelijäväestölle alueen vertailuryhmien keskimäärää vastaavan kokonaistulojen tason suurimmassa osassa maata ja samalla myös sen, että maatalouden tulojen ja kannattavuuden niukkuudesta huolimatta lähes koko maatalousmaan ala on pysynyt viljelyksessä.

Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on ympäristöön ja erityisesti pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan kohdistuvan kuormituksen vähentäminen, torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvien riskien vähentäminen, luonnon monimuotoisuudesta, eläin- ja kasvilajeista huolehtiminen sekä maatalousmaiseman hoito.

Maatalouden vesiensuojelu

Viimeisen vuosikymmenen aikana suorat valumat lantaloista on saatu pääsääntöisesti loppumaan ja painopiste on siirtynyt peltoviljelyyn puolelle. Samalla on siirrytty vaiheeseen, jossa kuormituksen muutokset ovat hitaita. Maatalouden ympäristötukijärjestelmän vaikutukset näkyvät tällä hetkellä ravinteiden käyttömäärien vähenemisenä ja peltomaassa ravinnepitoisuuksien kasvun taantumisenä. Väkilannoitteiden ja karjanlannan yhteensä sisältämän typen ja fosforin käyttö viljeltyä peltohehtaaria kohti on vähentynyt ympäristötuen vaikutuksesta. Maatalouden fosforikuormitusta mittaava fosforitase (MTT) on pienentynyt kahdentoista vuoden tarkastelujaksolla kolmannekseen. Peltojen typpitase koko maan tasolla on alentunut kymmenen vuoden aikana 46 %. Typpitaseissa on ollut alueellista vaihtelua viimeisin kymmenen vuoden aikana. Taseet ovat pienentyneet selvimmin kasvin tuotantoon ja vähiten kotieläintuotantoon keskittyneillä alueilla, joilla karjanlannan sisältämällä typellä on suuri vaikutus taseeseen.

Ympäristötuen perustoimenpiteen edellyttämät pientareet ja suojakaistat sekä erityistukisopimuksilla tehdyt suojavyöhykkeet jatkuvasti nurmipeitteisinä ovat tehokkaita eroosion vähentäjiä omalta alueeltaan, minkä lisäksi ne pysäyttävät myös jonkin verran niiden yläpuoliselta viljelymaalta tulevaa eroosioainesta. Vuonna 2006 ympäristötukijärjestelmän mukaisia suojavyöhykesopimuksia oli voimassa noin 3000 kappaletta ja ne käsittivät noin 7700 hehtaaria.

Maatalouden kasvihuonekaasut

Suomen kasvihuonekaasujen päästöt olivat Tilastokeskuksen (kevät 2006) tarkentaman laskelman mukaan vuonna 1990 yhteensä 71,1 miljoonaa yhteismitallista hiilidioksiditonnia (CO₂ ekv.) vastaava määrä, josta maatalouden osuus oli 7,1 Tg CO₂ eli 10 % (luku ei sisällä maatalousmaan hiilidioksidipäästöjä). Maatalouden kasvihuonekaasujen päästöt ovat vähentyneet viime vuosina. Ne olivat 5,6 Tg CO₂ (luku ei sisällä maatalousmaan hiilidioksidipäästöjä) vuonna 2005. Suomen kokonaispäästöt olivat vuonna 2005 69,3 miljoonaa yhteismitallista hiilidioksiditonnia (CO₂ ekv.). Maatalous oli vuonna 2005 energiasektorin ja teollisuuden prosessien jälkeen kolmanneksi suurin kasvihuonekaasujen lähde Suomessa. Laskeva suuntaus on seurausta mm. karjan kokonaismäärän vähenemisestä ja turvemaiden jäämisestä viljelyn ulkopuolelle. Maatalouden ympäristötuet ovat vaikuttaneet myönteiseen kehitykseen vuodesta 1995 alkaen mm. vähentämällä lannoitusmääriä.

Torjunta-aineet

Viljelijöiden tietämys torjunta-aineista ja niiden ympäristövaikutuksista on lisääntynyt. Viljelijät huomioivat entistä paremmin valmisteesiin liittyvät ympäristörajoitukset ja velvollisuuden noudattaa niitä. Ruiskujen testaus, kasvinsuojelu- ja ympäristökoulutus ovat tarkentaneet torjunta-aineiden käyttöä. Parantunut ruiskutustekniikka ja huolellisempi aineiden käsittely on parantanut työturvallisuutta ja vähentänyt torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvaa ympäristökuormitusta ja -haittoja.

Maatalouden luonnon monimuotoisuus

Maatalouden luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisimpiä alueita ovat perinnebiotoopit. Jotta perinnebiotoopeilla oleva luonnon monimuotoisuus saataisiin säilymään, tulisi ympäristöministeriön asettaman perinnemaisematyöryhmän (2001) mukaan saada 60 000 hehtaaria perinnemaisemia hoidon piiriin. Näistä 35 000 hehtaaria tulisi hoitaa maatalouden ympäristötuen erityistuen turvin. Luonnon monimuotoisuuden edistämisen kannalta merkittävin toimenpide ympäristötuessa on ollut laaja-alaisena toteutunut perinnebiotooppien hoidon erityistuki, joka on hyödyttänyt suurta määrää tavanomaisia, taantuneita ja uhanalaisia eliölajeja. Perinnebiotooppien hoidon erityistukien määrä on ollut koko ohjelmakauden nouseva ja vuonna 2005 perinnebiotooppisopimuksia oli 24 752 hehtaarin alalla.

ha	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Perinnebiotooppien hoito	15 923	18 560	21 247	22 694	24 481	24 752	24 447

Maatalousmaisema

Ympäristötuen toimenpiteet vaikuttavat suomalaiseseen maaseutumaisemaan koko tukialallaan merkityksellisesti avoimen viljelymaiseman hoidon turvaajana ja maatalouselinkeinon jatkuvuuden ylläpitäjänä. Perinnebiotooppisopimusten, luonnon monimuotoisuuden edistämisen ja maiseman kehittäminen ja hoito –erityistukien sopimusaloilla kasvillisuuden hoidon (raivaus, niitto, laidunnus) avulla on edistetty niin lajistollista kuin maisemallistakin monimuotoisuutta. Vaikuttavin maisemakuvan eriyttämisen tukimuoto on kuitenkin ollut talviaikainen kasvipeitteisyys ja kevennetty muokkaus -lisätoimenpide, mikä tuo varsinkin eteläisen Suomen viljanviljelyalueille uutta maisemaelementtiä viljelynäkymään kasvukauden ulkopuolella.

5.4. Johdonmukaisuus yhteisön muihin politiikkoihin nähden

Horisontaalista maaseudun kehittämisohjelmaa laadittaessa varmistettiin, että toimenpiteet edistävät mm. maatalouden Natura 2000 -verkoston toteuttamista, biologisen monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä ja Kioton pöytäkirjan tavoitteita ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Viimeisenäkin vuotena yhteisön em. politiikkoja noudatettiin ja niiden tavoitteita tuettiin kuten ohjelma-asiakirjassa on kuvattu (kohta 6.2.2. Kansainväliset sopimukset sekä kohta 6.2.3. Kansalliset periaatepäätökset). Lisäksi viime vuosina on valmisteltu vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanoa.

Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteet ovat yhteensopivia ja johdonmukaisia yhteisön muihin politiikkoihin nähden, mukaan lukien yhteisön kilpailupolitiikka. Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaiset luonnonhaittakorvaukset ja ympäristötuet ovat kaikkien tukiehdot täyttävien viljelijöiden haettavissa. Ohjelmassa on lisäksi otettu huomioon sekä kansainväliset että kansalliset ympäristöön liittyvät sitoumukset.

6. TOIMEENPANON KEHITTÄMINEN

6.1. EU-tarkastukset

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen (ECA) DAS-tarkastus 3.-6.4.2006.

Horisontaaliseen maaseudun kehittämisohjelmaan liittyen yksi tarkastettavista maksuista oli luonnonhaittakorvaus (LFA).

Tarkastus suoritettiin maa- ja metsätalousministeriössä ja tuensaajan luona Pohjois-Pohjanmaalla. Maa- ja metsätalousministeriön vastaanottamassa tarkastuslausumassa kyseisen maksun osalta ei todettu huomautettavaa.

6.2. Hallinnon näkökulma

Strategiatyöt

Kansallista elintarviketalouden laatustrategiaa on toteutettu koko elintarvikeketjun voimin vuodesta 1999. Tavoitteena on kehittää kuluttajan luottamukseen perustuvaa kilpailuetua ja yhteisen toiminnan tehostumiseen perustuvaa kilpailukykyä. Strategialla halutaan vahvistaa myös kotimaisen elintarviketalouden yhteiskuntavastuullista toimintatapaa sekä parantaa kuluttajan tietoisuutta kotimaisen elintarviketalouden toiminnasta ja sen kokonaisvaikutuksista.

Vuonna 2006 valmisteltiin seuraavan ohjelmakauden 2007-2013 kansallista maaseudun kehittämisstrategiaa. Maa- ja metsätalousministeriö asetti strategiaa valmistelemaan strategiaryhmän vuonna 2005. Ryhmän työhön osallistuivat maa- ja metsätalousministeriön eri osastojen (maatalousosasto, metsäosasto sekä elintarvike- ja terveysosasto) lisäksi muut ministeriöt (sisäasiainministeriö, ympäristöministeriö ja valtiovarainministeriö), Ahvenanmaan maakunnan hallitus, maatalouden etujärjestöt, tutkimuslaitokset (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus ja Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos) sekä alueellisista toimijoista työvoima- ja elinkeinokeskusten sekä paikallisten toimintaryhmien edustajat. Maaseudun kehittämisen strategiaryhmän tehtävänä oli laatia neuvoston asetuksen ja yhteisön strategisten suuntaviivojen mukaisesti ehdotus kansalliseksi strategiaksi. Strategiaan kuuluu arvio taloudellisesta ja sosiaalisesta tilanteesta sekä ympäristötilanteesta ja kehitysmahdollisuuksista, valittu strategia ja se, miten strategia on yhdenmukainen yhteisön strategisten suuntaviivojen kanssa, kunkin toimintalinjan mukaiset aihe- ja aluekohtaiset tavoitteet mukaan lukien tärkeimmät määrälliset tavoitteet sekä niiden seuranta- ja arviointi-indikaattorit. Strategiassa määritellään myös keinot koordinaation varmistamiseksi muiden yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteiden ja koheesiopolitiikan kanssa sekä kuvaus yksityiskohtaisista säännöistä ja ilmoitus varoista kansallisen maaseutuverkoston perustamiseksi. Strategiassa esitetään kuinka rahoitus mitoitetaan eri ohjelmien kesken ja toimenpiteiden rahoitus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan sekä rahoitus EU-osarahoitteisena ja kokonaan kansallisesti. Strategiaa toteutetaan Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelmissa.

Strategia valmisteltiin yhteistyössä EU:n komission kanssa. Strategialuonnoksesta pyydettiin vuoden 2005 lopussa laajasti eri sidosryhmittä lausuntoja ja se oli myös ministeriön Internet-sivuilla mahdollisia muita lausuntojen antajia varten. Luonnokseen tuli 67 lausuntoa, jotka on käsitelty strategian valmistelussa. Maaseudun kehittämisohjelman laaja valmistelutyö eri yhteistyötahojen kanssa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla on myös vaikuttanut strategian laatimiseen. Ohjelman valmisteluun ovat osallistuneet lisäksi eri kansalaisjärjestöjen edustajat (mm. luonnonsuojelu- ja eläinsuojelujärjestöt). Strategialuonnosta käsiteltiin keväällä 2006 avoimessa keskustelutilaisuudessa, jonka jälkeen se on viimeistelty ja se vietiin valtioneuvoston hyväksyttäväksi ennen sen toimittamista komissiolle kesällä 2006.

Kaikki ohjelmakauden 2000-2006 EU-osarahoitteiset maaseudun kehittämisohjelmat Manner-Suomessa yhdistetään yhdeksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaksi. Strategiaryhmän lisäksi maa- ja metsätalousministeriö asetti keväällä 2005 maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteitä valmistelevat ryhmät, joita toimintalinjalla 2 olivat luonnonhaittakorvausjärjestelmän, ympäristötukijärjestelmän ja ei-tuotannollisten investointien sekä eläinten hyvinvointi -toimenpiteiden valmisteluryhmät. Niiden esitykset olivat laajalla lausuntokierroksella vuoden 2005 lopulla. Esityksistä kootaan yhdessä toimintalinjojen 1, 3 ja 4 toimenpiteiden esitysten kanssa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013.

6. 3. Viljelijöiden näkökulma

Viljelijät suhtautuvat luonnonhaittakorvaukseen ja ympäristötukeen pääasiassa myönteisesti, mitä osoittaa myös laaja sitoutuminen kyseisiin tukiin. Viljelijäpalaute tulee usein vain ongelmakohtista, ei niinkään kunnossa olevista asioista.

Viljelijät kokevat luonnonhaittakorvauksen ja ympäristötuen sitoumusehdot jäykiksi ja vaikeaselkoisiksi. Sitoumusehdot ovat joustamattomia esimerkiksi sitoumusalojen muutosten osalta. Uusien lohkojen liittäminen vanhaan sitoumukseen oli hyvin rajoitettua vuonna 2006, vaikka kaikkia peltoja on viljeltävä sitoumusehtojen mukaisesti. Ongelmaksi koetaan myös se, että tukikelpoisuutta ei voi vaihtaa lohkolta toiselle. Monissa tapauksissa uudet lohkot on hankittu tai raivattu tilusrakenteen parantamisen takia. Tällaisten lohkojen tukikelpoisuuden vaihto ei lisäisi ympäristötuen menoja.

Viljelijät kokevat ympäristötuen valvontaseuraamukset kaavamaisiksi ja osin kohtuuttomiksi. Seuraamukset kohdistuvat tilan saamaan ympäristötukeen kokonaisuudessaan, eikä ainoastaan siihen lohkoon, jota rikkomus koskee. Tällöin samanlaisesta rikkomuksesta seuraa erisuuruinen sanktio riippuen tilan koosta.

Liitteet

- Indikaattoritaulukot
- Vuonna 2006 annetut kansalliset säädökset
- Hakuopas ja täyttöohje
- Ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen sitoumusehdot v. 2006
- Erityistukien hakulomakkeet
- Oma maa mansikka -maatalousympäristön luonnonkasvien hoito-opas